

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.68>
УДК 343.98

Віктор Олексійович Савечко
завідувач відділу військових експертис

E-mail: viktor.savechko@kndise.gov.ua

Олександр Миколайович Черниш
головний судовий експерт відділу військових експертис

E-mail: oleksandr.chernysh@kndise.gov.ua

*Київський науково-дослідний інститут судових експертис
Міністерства юстиції України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОБ'ЄДНАНОГО КЕРІВНИЦТВА СИЛАМИ ОБОРОНИ ТА ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

У статті наведені напрямки трансформації системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України згідно з Основними принципами організації об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України та відповідно до Принципової схеми перспективної системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України на основі принципів і стандартів, прийнятих державами – членами НАТО.

***Ключові слова:** трансформація, об'єднане керівництво силами оборони та військового управління, Збройні Сили України, Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних Сил України, Головнокомандувач Збройних Сил України, начальник Генерального штабу Збройних Сил України, річні Плани утримання та розвитку Збройних Сил України, структурні підрозділи, організаційні заходи, організаційно-штатна структура.*

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» (Закон № 2469-VIII), Указу Президента України від 06 червня 2016 року № 240/2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 20 травня 2016 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» (Указ № 240/2016) та Указу Президента України від 22 березня 2017 року № 73/2017 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України» від 29 грудня 2016 року «Про Державну програму розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року» (Указ № 73/2017) з метою завершення створення у визначені законодавством строки ефективної системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України на основі принципів і стандартів, прийнятих

державами – членами НАТО у Збройних Силах України на протязі 2019-2020 років здійснюється трансформація системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління. Трансформація здійснюється згідно з Основними принципами організації об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України та відповідно до Принципової схеми перспективної системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України. Зокрема, програма щодо створення системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України передбачає трансформацію Генерального штабу Збройних Сил України, формування управлінських вертикалей для процесів підготовки та всебічного забезпечення (генерування) сил, управління їх застосуванням та всебічного забезпечення, реформування органів військового управління оперативного рівня, введення посад Головнокомандувача Збройних Сил України та начальника Генерального штабу Збройних Сил України, розвиток системи пунктів управління тощо (додаток 1).

Розроблена нова редакція Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України, в якій передбачений розподіл функцій між його структурними підрозділами, завершена реорганізація та злагодження підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України в нових штатних структурах (J-структура), розроблений розподіл функцій в органах управління оперативного рівня. Для здійснення відбору особового складу для зайняття керівних (командних) посад в органах військового управління згідно з розподілом повноважень у новій організаційно-штатній структурі організована протягом 2019-2020 років підготовка особового складу Збройних Сил України, у тому числі за кордоном (додаток 2).

Основними принципами організації об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України є:

1. Демократичний цивільний контроль.

Міністр оборони України обіймає політичну посаду, призначається Верховною Радою України за поданням Президента України з числа цивільних осіб, через Міністерство оборони України забезпечує в межах своїх повноважень цивільний контроль за діяльністю Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, створює необхідні умови для здійснення іншими суб'єктами цивільного контролю передбачених законодавством України повноважень, забезпечує об'єктивне і своєчасне інформування Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України про стан справ у підпорядкованих органах сектору безпеки і оборони, інформує з цих питань громадськість у визначеному законодавством порядку.

Головнокомандувач Збройних Сил України є найвищою військовою посадовою особою у Збройних Силах України. Він підпорядкований Міністру оборони України з питань досягнення воєнно-стратегічних цілей у сфері оборони військовими силами і засобами, а також підтримання спроможностей цих сил і засобів до застосування.

2. Відокремлення функції з формування державної політики у сфері оборони від функції її реалізації.

Міністр оборони України відповідає за формування державної політики у сфері оборони, оборонне планування, програмний та ресурсний менеджмент, військову кадрову політику, ефективне та належне використання оборонних ресурсів, всебічне забезпечення Збройних Сил України. Він здійснює воєнно-політичне та адміністративне керівництво Збройними Силами України через своїх заступників і Головнокомандувача Збройних Сил України.

Головнокомандувач Збройних Сил України в рамках реалізації державної політики у сфері оборони відповідає за готовність Збройних Сил України до виконання покладених на них завдань та здійснює безпосереднє військове керівництво і управління застосуванням Збройних Сил України, а також переданих в його підпорядкування сил і засобів інших складових сил оборони.

3. Відокремлення процесу планування розвитку спроможностей від операційної (поточної) діяльності Генерального штабу Збройних Сил України та органів військового управління Збройних Сил України.

Структурний підрозділ з функціями J5 Генерального штабу Збройних Сил України та структурні підрозділи з відповідними функціями органів військового управління оперативного рівня визначають (надають обґрунтовані пропозиції) найбільш оптимальну за критерієм "ефективність – вартість" перспективну модель Збройних Сил України, а також їх спроможності з урахуванням існуючих і майбутніх воєнних загроз національній безпеці, формують вимоги до необхідних (критичних) спроможностей, планують та координують їх розвиток.

Структурний підрозділ з функціями J3 Генерального штабу Збройних Сил України та структурні підрозділи з відповідними функціями органів військового управління оперативного рівня планують застосування наявних сил і засобів в операціях (бойових діях) у найбільш ефективний спосіб, а також уточнюють вимоги до наявних спроможностей.

4. Відокремлення функції генерування сил від функції їх застосування.

Процес генерування сил очолює Генеральний штаб Збройних Сил України (у мирний час, особливий період та під час воєнного стану), який визначає вимоги до спроможностей сил оборони, потреби в ресурсах, необхідних для належного виконання завдань Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони, здійснює стратегічне планування застосування та розвитку Збройних Сил України, їх технічного оснащення, підготовки та всебічного забезпечення.

Генерування сил є основним змістом діяльності командувачів видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, які підпорядковуються Головнокомандувачу Збройних Сил України та відповідають за розвиток підпорядкованих їм військ (сил), їх технічне оснащення та всебічне забезпечення, підготовку та готовність до виконання покладених завдань.

Командувач об'єднаних сил у межах визначених завдань з оборони держави здійснює застосування переданого в його підпорядкування комплекту військ (сил) через підпорядкований йому Об'єднаний оперативний штаб (Командування об'єднаних сил – у перспективі).

5. Об'єднаний характер операцій (усі операції за своєю суттю є об'єднаними, проводяться об'єднаними силами).

Усі операції в будь-якому оперативному просторі (на морі, на суші, у повітрі та в кіберпросторі) є об'єднаними (міжвидовими) за своєю суттю. Вони проводяться силами і засобами об'єднаних (міжвидових) угруповань із залученням видів і родів військ (сил) Збройних Сил України та інших складових сил оборони.

6. Делегування командних (управлінських) повноважень командувачу (командиру), а не штабу.

Командувач (командир) приймає рішення, особисто здійснює управління підпорядкованими силами і засобами та несе персональну відповідальність за виконання поставлених завдань.

Штаб надає підтримку командувачу (командиру) в управлінні підпорядкованими силами і засобами, здійснює планування всебічного забезпечення та контроль виконання поставлених завдань.

7. Єдиноначальність управління.

Управління визначеними силами і засобами, у тому числі приданими із складу інших складових сил оборони, здійснюється єдиним командувачем (командиром), наділеним відповідними повноваженнями, функціями та відповідальністю.

8. Безперервність управління.

Органи військового управління здатні реагувати на зміни обстановки і постійно впливати на підпорядковані сили і засоби для успішного виконання поставлених завдань у визначені строки.

Зазначене досягається шляхом підтримання взаємодії між органами (структурами) управління, забезпечення безперервного зв'язку та постійного володіння командувачем (командиром) обстановкою (ситуацією).

9. Чітка вертикаль управління.

Для забезпечення належного керівництва та управління силами і засобами, що залучаються до проведення об'єднаних операцій, застосовується типова функціональна структура органів військового управління (J-структура). При цьому забезпечуються сумісність органів військового управління, раціональний розподіл завдань, функцій та відповідальності, визначення підпорядкованості та підзвітності, а також встановлюється порядок внутрішньої і зовнішньої взаємодії.

10. Керівництво виконанням поставленого завдання.

З метою виконання поставленого завдання в найбільш раціональний спосіб командувачі (командири) надають підпорядкованим командирам можливість проявляти розумну ініціативу та приймати самостійно рішення в рамках замислу вищого командування.

11. Комплексний підхід до організації управління, у тому числі міжвідомча взаємодія.

Ефективне керівництво та управління всіма складовими сил оборони з метою досягнення визначених цілей та виконання функцій з оборони держави включають у себе уніфікацію органів управління складових сил

оборони, поглиблення міжвідомчої взаємодії та посилення координації діяльності для розвитку спільних спроможностей.

12. Прозорість процесу прийняття рішень.

Для виконання Міністерством оборони України, Генеральним штабом Збройних Сил України, командуваннями видів, окремих родів військ (сил) та Об'єднаним оперативним штабом спільних функцій щодо реалізації державної політики у сферах оборони та військового будівництва створюються відповідні інструменти взаємодії (комітети, комісії та робочі групи).

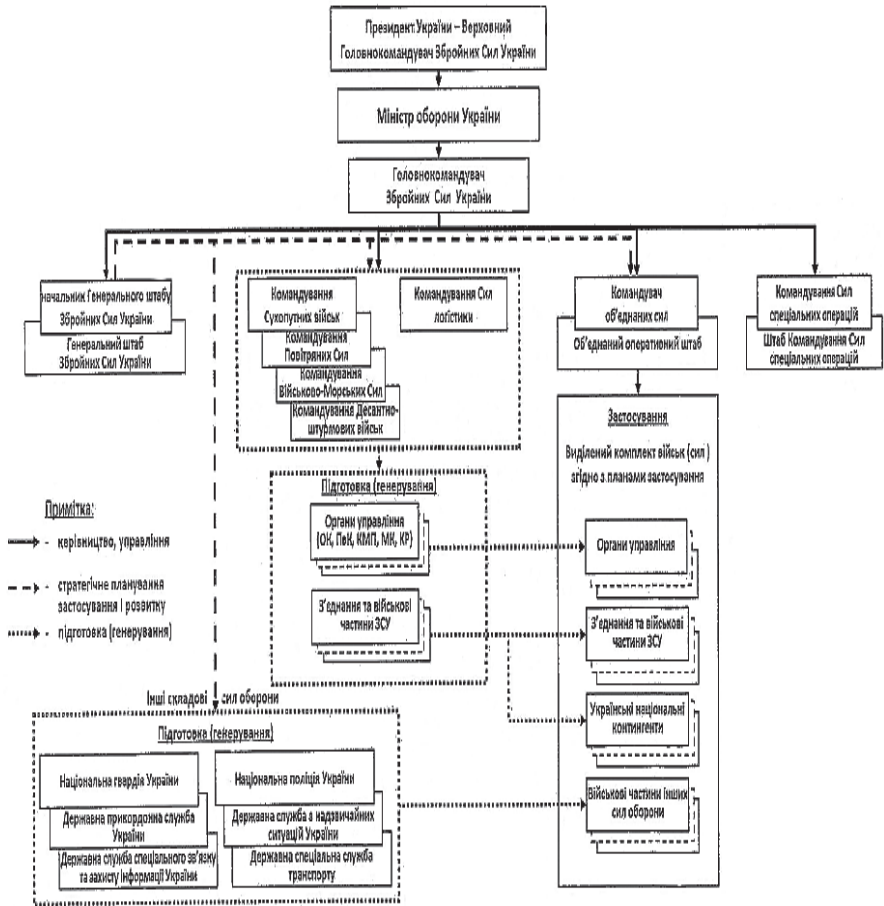
Досягається чітке розуміння підпорядкованими органами військового управління намірів та завдань, визначених військовим і політичним керівництвом, а також шляхів їх досягнення.

З використанням інструментів демократичного цивільного контролю підтримується необхідна обізнаність суспільства щодо оборонних завдань та шляхів використання оборонних ресурсів.

Таким чином, Збройні Сили України набудуть спроможностей щодо ефективного реагування на загрози національній безпеці у воєнній сфері, оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості, досягнення євроатлантичних стандартів та критеріїв, необхідних для набуття членства в НАТО.

Впровадження в повсякденну діяльність мети, завдань і принципів трансформації системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України безпосередньо вплине на підходи до проведення судової військової експертизи, встановленню фактів та обставин, що підлягають доведенню по конкретній справі. Це буде обумовлено змінами нормативно-правових актів, бойових документів відповідно до стандартів НАТО, функцій та завдань органів державної влади, органів військового управління, обов'язків посадових осіб військових формувань, особливостями причинно-наслідкового зв'язку дій (бездіяльності) посадових осіб Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення сектору безпеки і оборони, що призвели до настання відповідних наслідків.

СХЕМА
системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України

РОЗПОДІЛ
основних функцій між структурними підрозділами Генерального штабу Збройних Сил України

з/п	Структурний підрозділ	Основні функції структурних підрозділів
1	2	3
1	J1 Управління персоналом (кадри)	Визначення потреб у людських ресурсах; організація комплектування Збройних Сил України; організація кадрового забезпечення Збройних Сил України; визначення вимог та потреб з питань військової освіти та підготовки персоналу Збройних Сил України; організація військово-патріотичного виховання, культурно-виховної та просвітницької роботи; ведення питань мобілізації (планування заходів зі створення мобілізаційного резерву людських ресурсів); планування та управління кар'єрою військовослужбовців Збройних Сил України; організація забезпечення соціального захисту військовослужбовців і членів їх сімей; створення та підтримання мотиваційних чинників для військової служби; розроблення доктрин, наказів, концепцій, інших нормативних актів та документів з питань управління персоналом
	J2 Розвідка	Забезпечення розвідувальною інформацією (збір, узагальнення, аналіз та надання розвідувальних зведень та аналітичних матеріалів керівництву); підготовка висновків з оцінки поточної військово-політичної та військово-стратегічної обстановки та прогнозування їх розвитку; участь у визначенні рівня воєнних загроз; організація оцінки безпекового середовища та прогнозування можливих сценаріїв виникнення воєнних конфліктів (опис майбутнього безпекового середовища та визначення сценаріїв для оборонного планування); планування розвідувальних заходів у рамках стратегічного планування застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони
3	J3 Операції	Поточне та кризове планування застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони (Стратегічний замисел застосування та План оборони держави); визначення оперативно-стратегічної побудови і складу угруповань військ (сил) та їх завдань згідно із стратегічним замислом оборони держави; планування стратегічного розгортання та територіальної оборони; організація забезпечення виконання заходів реалізації Плану оборони держави; розроблення доктрин, наказів, концепцій, інших нормативних актів та документів з оперативного планування, бойового застосування та управління військами (силами)
4	J4 Логістика	Визначення потреб та планування заходів логістичного забезпечення на стратегічному рівні (у тому числі щодо створення непорушних запасів); розроблення доктрин, наказів,

		інших нормативних актів та документів з питань логістичного забезпечення та технічного оснащення військ (сил)
5	J5 Планування	Аналіз та прогноз тенденцій розвитку засобів збройної боротьби, форм і способів її ведення; планування майбутніх операцій сил оборони у довгостроковій перспективі (Об'єднана оперативна концепція); визначення основних військових завдань у майбутніх сценаріях застосування сил оборони (Перелік основних військових завдань стратегічного, оперативного та тактичного рівнів); визначення вимог до перспективних спроможностей (з використанням Переліку (каталогу) типових спроможностей) та ведення бази даних (Перелік носіїв спроможностей сил оборони (поточних і майбутніх);формування варіантів перспективної моделі (структури, складу та чисельності, інших параметрів) Збройних Сил України;планування розвитку спроможностей Збройних Сил України (Комплексна програма розвитку Збройних Сил України)координація та узгодження програм і проєктів розвитку спроможностей інших складових сил оборони;організація військового співробітництва
6	J6 Управління та зв'язок	Планування та організація розгортання та забезпечення функціонування системи управління (автоматизованої системи управління військами) та зв'язку згідно зі стратегічним планом застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони; організація забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації в інформаційних технічних системах;розроблення доктрин, наказів, концепцій, інших нормативних актів та документів з питань організації та функціонування комунікаційних та інформаційних систем у Збройних Силах України; організація скритого управління військами (силами)
7	J7 Підготовка	Організація розроблення та оновлення доктринальних документів із підготовки та застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони; організація, планування та контроль за проведенням заходів з підготовки військ (сил);участь в оцінюванні спроможностей (груп спроможностей) та формуванні пропозицій керівництву для прийняття комплексних рішень щодо їх удосконалення; розроблення доктрин, наказів, концепцій, стандартів, інших нормативних актів та документів з питань підготовки (навчань) військ (сил);вивчення та узагальнення досвіду бойових дій Збройних Сил України для врахування його в системі військової освіти та підготовки військ (сил); організація та планування підготовки військовозобов'язаних та резервістів; організація оцінювання (стандарти, форми та методики) готовності військових частин та підрозділів до виконання завдань за призначенням
8	J8 Ресурси та фінанси	Ресурсне обґрунтування перспективної структури, організація організаційно-штатної роботи у Збройних Силах України;планування ресурсів для розвитку спроможностей (орієнтовний план утримання та розвитку, бюджетний запит, план утримання та розвитку); визначення потреб у ресурсах для розвитку спроможностей з урахуванням їх життєвого

		циклу; моніторинг реалізації бюджетних (оборонних) програм та проектів розвитку спроможностей, формування пропозицій щодо перерозподілу видатків (за необхідності); організація та супроводження проведення оцінювань окремих спроможностей (груп спроможностей) та формування пропозицій керівництву для прийняття комплексних рішень щодо їх удосконалення; формування пропозицій до показників бюджету (за напрямками утримання персоналу, ОВТ, інфраструктури та операційних видатків); організація внутрішнього контролю та системи управління ризиками під час виконання бюджетних (оборонних) програм та проектів розвитку спроможностей
9	Ј9 Цивільно-військове співробітництво	Організація, планування та контроль за здійсненням заходів цивільно-військового співробітництва в інтересах виконання завдань з оборони держави; планування проектів з відновлення цивільної інфраструктури в районах виконання завдань; організація цивільно-військової взаємодії з органами місцевої влади, громадянським суспільством, урядовими та неурядовими організаціями на всій території держави, у тому числі в районах проведення операцій (виконання завдань)

Перелік посилань

1. *Про трансформацію системи об'єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України*: наказ Міністра оборони України від 29 березня 2019 року № 141. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS31834.html.
2. *Комплексне дослідження ракетно-артилерійського озброєння: методика*. Київ: КНДІСЕ, 2019. 58 С. (реєстр. код 16.1.01).
3. *Аверьянова Т. В.* Судебная экспертиза: курс общей теории. Москва: НОРМА, 2008. 480 С.
4. *Ароцкер Л. Е.* Теоритические основы советской криминалистической экспертизы. *Криминалистическая экспертиза*. Москва, 1966. Вип. 4. С. 63.
5. *Белкин Р. С.* Криминалистическая энциклопедия. Москва, 2000. 334 С.
6. *Зинин А. М., Майлис Н. П.* Судебная экспертиза: учебник. Москва: Право и закон; Юрайт-Издат, 2002. 320 С.
7. *Шляхов Р.* Общие положения методики криминалистической экспертизы: метод. пособ. для экспертов. Москва: ВНИИСЭ, 1961. 119 с.

References

1. *On the transformation of the system of joint leadership of the defense and military forces in the Armed Forces of Ukraine*: order of the Minister of Defense of Ukraine dated March 29, 2019 No. 141. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS31834.html. (In Ukrainian).
2. *A comprehensive research of missile and artillery weapons: methodology*. Kyiv: KNDISE, 2019. 58 p. (Reg. Code 16.1.01). (In Ukrainian).
3. *Averianova, T. V.* (2008). Forensic examination: a course of general theory. Moscow: NORMA. 480 p. (In Russian).
4. *Arotsker, L. E.* (1966). Theoretical foundations of the Soviet Forensic Science. Forensic examination. Moscow. Issue 4, P. 63. (In Russian).
5. *Belkin, R. S.* (2000). Forensic encyclopedia. Moscow. 334 p. (In Russian).
6. *Zinin, A. M., Mailis, N. P.* (2002). Forensic examination: manual. Moscow: Pravo i zakon; Yurait-Izdat. 320 p. (In Russian).
7. *Shliakhov, A. R.* (1961). General provisions of the methodology of forensic examination: methodology for experts. Moscow: VNIISE. 119 p. (In Russian).

8. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Бондар М. Є. та ін. Розробка експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні): метод. рек. Київ: КНДІСЕ, 2014. 76 С.

8. Ruvyn, O. H., Poltavskyi, A. O., Bondar, M. Ye. et al. (2014). Development of expert methods: content, structure, design (taking into account international standards of quality management systems adapted in Ukraine): methodological recommendations. Kyiv: KNDISE. 76 p. (In Ukrainian).

НАУЧНЫЕ РАЗРАБОТКИ В ОБЛАСТИ ВОЕННЫХ ЭКСПЕРТНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

**В. А. Савечко
А. Н. Черниш**

В статье изложены направления трансформации системы объединенного руководства силами обороны и военного управления в Вооруженных Силах Украины в соответствии с Основными принципами организации объединенного руководства силами обороны и военного управления в соответствии с Принципиальной схемой перспективной системы объединенного руководства силами обороны и военного управления в Вооруженных Силах Украины на основе принципов и стандартов НАТО.

Акцентировано внимание на принципах организации объединенного руководства силами обороны и военного управления в Вооруженных Силах Украины. Изложено содержание и суть принципов организации объединенного руководства силами обороны и военного управления в Вооруженных Силах Украины. Дана схема системы объединенного руководства силами обороны и военного управления в Вооруженных Силах Украины.

Детально расписаны основные функции между структурными подразделениями Генерального штаба Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: трансформация, объединенное руководство силами обороны и военного управления, Генеральный штаб Вооруженных Сил Украины, Главнокомандующий Вооруженных Сил Украины, структурные подразделения, организационные мероприятия, организационно-штатная структура.

SCIENTIFIC DEVELOPMENTS IN THE FIELD OF MILITARY EXPERT RESEARCH

**V. Savechko
O. Chernysh**

The article deals with the directions of the transformation of the joint leadership of the defense and military command and control forces in the Armed Forces of Ukraine in accordance with the Basic Principles of the organization of the joint leadership of the defense and military command in accordance with the Schematic diagram of the perspective system of the joint command of the defense and military control in the Armed Forces of Ukraine on the basis of NATO principles and standards.

Attention is focused on the principles of organizing joint leadership of the defense and military forces in the Armed Forces of Ukraine. The content and

essence of the principles of organizing joint leadership of the defense and military forces in the Armed Forces of Ukraine are described. The scheme of the system of combined leadership of the defense and military forces in the Armed Forces of Ukraine is given.

The main functions between the structural divisions of the General Staff of the Armed Forces of Ukraine are described in detail.

Key words: transformation, joint leadership of the defense and military forces, General Staff of the Armed Forces of Ukraine, Commander-in-Chief of the Armed Forces of Ukraine, structural units, organizational activities, organizational structure.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2020.65.69>

УДК 343.98

**Віктор Олексійович Савечко
завідувач відділу військових експертиз**

E-mail: viktor.savechko@kndise.gov.ua

**Олександр Вікторович Козлов
головний судовий експерт**

E-mail: oleksandr.kozlov@kndise.gov.ua

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

**НАУКОВІ РОЗРОБКИ У ГАЛУЗІ ВІЙСЬКОВИХ
ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

У статті наведено основні результати проміжного звіту за 2019 рік науково-дослідної роботи «Розробка методики встановлення відповідності дій (бездіяльності) посадових осіб вимогам нормативно-правових документів з організації зберігання ракет і боєприпасів та інших засобів ураження на арсеналах, базах та складах» щодо упровадження в діяльність військ (сил) стандартизованих угод (військових стандартів) Альянсу, визначення предмета, об'єкта, основних завдань та орієнтованого переліку питань військової експертизи з дослідження організації зберігання ракет і боєприпасів.

Ключові слова: *арсенал, база, боєприпаси, живучість, зберігання ракет та боєприпасів, майданчик відкритого зберігання, організації охорони та оборони, повсякденне життя і службова діяльність, пожежна безпека, протидія диверсіям та терористичним актам, ракетно-артилерійське озброєння, склад, сховище наземного типу.*

Збройні Сили України набувають спроможностей щодо ефективного реагування на загрози національній безпеці у воєнній сфері, оборони